

Warszawa, dnia 6 maja 2019 r.

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych dotyczące dopuszczalności wytoczenia przez radcę prawnego wykonującego zawód w formie kancelarii radcy prawnego powództwa o ochronę dóbr osobistych przeciwko byłemu klientowi oraz oceny jego zasadności

1. Przedmiot sprawy.

W dniu 6 marca 2019 r. do Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych skierowana została przez radcę prawnego wykonującego zawód w formie kancelarii radcy prawnego prośba o przedstawienie stanowiska w sprawie dopuszczalności wytoczenia powództwa o ochronę dóbr osobistych przeciwko byłemu klientowi oraz oceny jego zasadności. Z zawartego we wniosku opisu stanu faktycznego wynika, że klient wypowiedział radcy prawnemu umowę o obsługę prawną oraz pełnomocnictwo do reprezentowania go przed sądem. W treści pism kierowanych do radcy prawnego, w związku ze złożonym oświadczeniem woli, klient grozi wytoczeniem sprawy z art. 286§1 Kodeksu karnego, sprawy o wykroczenie skarbowe oraz skierowaniem skargi na radcę prawnego do samorządu radców prawnych bezpodstawnie twierdząc, że do zawarcia umowy o obsługę prawną oraz przy udzielaniu pełnomocnictwa doszło do użycia podstępów przez radcę prawnego.

2. Zagadnienie podlegające rozstrzygnięciu.

Z treści pisma inicjującego przedstawienie poniższego stanowiska Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych wynika, że klient wypowiedział radcy prawnemu wykonującemu zawód w formie kancelarii radcy prawnego umowę o obsługę prawną oraz pełnomocnictwo do reprezentowania go przed sądem przy czym w treści pism kierowanych do radcy prawnego, w związku ze złożonym oświadczeniem woli, grozi mu wytoczeniem sprawy z art. 286§1 Kodeksu karnego, sprawy o wykroczenie skarbowe oraz skierowaniem skargi na radcę prawnego do samorządu radców prawnych

bezpodstawnie twierdząc, że do zawarcia umowy o obsługę prawną oraz przy udzielaniu pełnomocnictwa doszło do użycia podstępu przez radcę prawnego.

W związku z powyższym rozstrzygnięcia wymaga kwestia, czy dopuszczalne jest wytoczenie powództwa przez radcę prawnego wykonującego zawód w formie kancelarii radcy prawnego o ochronę dóbr osobistych przeciwko byłemu klientowi oraz ocena jego zasadności.

3. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska.

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie, oparto się na następujących przepisach prawa:

- 1) Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018r. poz. 1025 z późn. zm.) – art. 23, art. 24§1 i §2;
- 2) Ustawa z dnia z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018r. poz. 1360 z późn. zm.) – art. 64§1, art. 65§1, art. 189;
- 3) Ustawa z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2018r. poz. 2115 z późn. zm.) – art. 3 ust. 3, ust. 4, ust. 5, art. 15, art. 24 ust. 1 pkt 4);
- 4) Kodeks Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego – art. 9, art. 11, art. 15, art. 16, art. 17, art. 20, art. 25 ust. 1, Dział IV;
- 5) Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego – Uchwała Nr 94/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 czerwca 2015r. w sprawie Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego – Dział 2.

Dla ustalenia stanu faktycznego wykorzystano zapytanie radcy prawnego z dnia 6 marca 2019 r., powołane na wstępie niniejszego stanowiska.

4. Analiza zagadnienia

4.1. Mając na uwadze powyższe zagadnienie, na wstępie należy podkreślić, iż powołana przy Krajowej Radzie Radców Prawnych Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu nie jest uprawniona do oceny i subsumpcji stanu faktycznego przedstawionego w treści wniosku. W ramach swojej właściwości Komisja rozpatruje sprawy związane z ogólną interpretacją przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych, Kodeksu Etyki Radcy Prawnego oraz innych regulacji dotyczących wykonywania zawodu radcy prawnego. Komisja nie rozpatruje spraw indywidualnych, w szczególności związanych z oceną, czy dopuszczalne jest wytoczenie powództwa przez radcę prawnego wykonującego zawód w formie kancelarii

o ochronę dóbr osobistych przeciwko byłemu klientowi oraz oceny jego zasadności w opisanym, konkretnym stanie faktycznym, to jest w przypadku gdy były klient w treści pism kierowanych do radcy prawnego, w związku ze złożonym oświadczeniem woli, grozi mu wytoczeniem sprawy z art. 286§1 Kodeksu karnego, sprawy o wykroczenie skarbowe oraz skierowaniem skargi do samorządu radców prawnych bezpodstawnie twierdząc, że do zawarcia umowy o obsługę prawną oraz przy udzielaniu pełnomocnictwa doszło do użycia podstępny przez radcę prawnego. W niniejszej sprawie Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu może dokonać wyłącznie interpretacji przepisów zawartych w ustawie z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych, Kodeksie Etyki Radcy Prawnego oraz Regulaminie wykonywania zawodu radcy prawnego, to jest zagadnienia, czy dopuszczalne jest, co do zasady wytoczenie przez radcę prawnego powództwa o ochronę dóbr osobistych przeciwko byłemu klientowi. Rozstrzygnięcie, czy wytoczenie powództwa w konkretnym stanie faktycznym przeciwko byłemu klientowi jest zasadne należy do radcy prawnego rozważającego wytoczenie tego powództwa oraz jego pełnomocnika. Zauważyć przy tym należy, że Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu nie przedstawiono szczegółowych okoliczności zawarcia umowy o obsługę prawną między radcą prawnym a klientem oraz udzielenia pełnomocnictwa radcy prawnemu, jak również okoliczności wypowiedzenia tej umowy i udzielonego pełnomocnictwa przez klienta, w szczególności dokumentów związanych z tymi zdarzeniami.

4.2. Rozstrzygnięcie kwestii stanowiącej przedmiot niniejszego stanowiska Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych wymaga w pierwszej kolejności wskazania, że stosownie do postanowień art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Z kolei zgodnie z postanowieniami art. 24§1 i §2 Kodeksu cywilnego ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Natomiast jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Nie ma przy tym wątpliwości, że radca prawny, jako osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych (art. 24 ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych), może wytoczyć powództwo o ochronę dóbr osobistych na podstawie art. 23 i art. 24§1 i §2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny w związku z art. 189,

art. 64§1 i art. 65§1 ustawy z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018r. poz. 1360 z późn. zm.).

Na gruncie przepisów prawa powszechnie obowiązującego radca prawny ma prawo wytoczenia powództwa o ochronę dóbr osobistych, w szczególności w postaci dobrego imienia, przy czym prawo to nie jest związane z wykonywanym zawodem, a z posiadaniem przymiotem osoby fizycznej posiadającej pełną zdolność do czynności prawnych, a zatem legitymującą się zdolnością sądową i zdolnością procesową w rozumieniu wskazanych wyżej art. 64§1 i art. 65§1 Kodeksu postępowania cywilnego.

4.3. Odrębną kwestią od samego prawa do wytoczenia powództwa o ochronę dóbr osobistych jest ocena zasadności roszczenia. Dokonanie takiej oceny wykracza poza określone §3 Uchwały Nr 11/X/2017 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 stycznia 2017r. w sprawie powołania, określenia składu liczbowego oraz zakresu działania komisji stałych Krajowej Rady Radców Prawnych X kadencji (z późn. zm.) kompetencje Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych.

Zwrócić przy tym należy uwagę na przepis art. 15 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawych zgodnie z którym radca prawny obowiązany jest wyłączyć się od wykonywania czynności zawodowych we własnej sprawie. W doktrynie wskazuje się, że przepis ten dotyczy relacji radcy prawnego z klientem, a „[p]rzedmiotowa regulacja w żadnym razie nie zabrania radcy prawnemu samodzielnego prowadzenia swoich spraw.” (tak: L. Korczak [w:] L. Korczak, J. Lemańska, T. Niedziński, M. Okoń, J. Przygodzki, T. Scheffler (red.), B. Sołtys, R. Stankiewicz, Ustawa o radcach prawnych. Komentarz, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2018, s. 245 – komentarz do art. 15, teza 2). Zauważyć jednak należy, że występowanie radcy prawnego z roszczeniem we własnej sprawie przeciwko byłemu klientowi wiąże się nie tylko z koniecznością dokonania analizy pod względem prawnym, ale również kwestiami etycznymi. Z kolei związane ze sprawą osobiste (także emocjonalne) zaangażowanie może utrudniać dokonywanie obiektywnych ocen i podejmowanie właściwych decyzji, a w konsekwencji nieść może ze sobą zagrożenia związane z postrzeganiem zawodu radcy prawnego w przestrzeni publicznej. W opinii Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych wskazane jest, aby oceny zasadności roszczenia dokonał ustanowiony przez radcę prawnego, posiadający stosowną wiedzę i doświadczenie w tego rodzaju sprawach, pełnomocnik w osobie radcy prawnego lub adwokata. Radca prawny oraz adwokat legitymują się bowiem również wiedzą z zakresu etyki zawodowej, istotną, na co zwrócono uwagę wyżej, dla prawidłowego prowadzenia postępowania w sprawie. Ograniczy się w ten sposób także ryzyka związane z emocjonalnym zaangażowaniem w sprawę radcy prawnego będącego w sporze z byłym klientem.

4.4. Radca prawny w procesie podejmowania decyzji w sprawie wystąpienia z powództwem przeciwko byłemu klientowi oraz w toku ewentualnego postępowania powinien ponadto mieć na względzie postanowienia Kodeksu Etyki Radcy Prawnego oraz ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych.

Wskazać tu należy zwłaszcza na art. 11 ust. 1 i ust. 2, zgodnie z którym radca prawny obowiązany jest dbać o godność zawodu nie tylko przy wykonywaniu czynności zawodowych, ale również m.in. w życiu prywatnym, przy czym naruszeniem godności zawodu radcy prawnego jest w szczególności takie postępowanie radcy prawnego, które mogłoby zdyskredytować go w opinii publicznej lub podważyć zaufanie do zawodu radcy prawnego. W tym kontekście analizy wymagają okoliczności nawiązania współpracy między stronami, jej przebiegu i przyczyn zakończenia, z uwzględnieniem postanowień Działu IV Kodeksu Etyki Radcy Prawnego dotyczącego stosunków z klientem oraz odpowiednich postanowień Działu 2 Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego dotyczącego zasad wspólnych wykonywania zawodu, w szczególności okoliczności, które stały się przyczyną konfliktu skutkującego z jednej strony wypowiedzeniem przez klienta umowy o obsługę prawną oraz pełnomocnictwem do reprezentowania go przed sądem i zapowiedzią dalszych działań, z drugiej strony zamiarem radcy prawnego podjęcia działań przeciwko byłemu klientowi w celu ochrony dobrego imienia. Za istotne uznać należy zważenie racji każdej ze stron, a więc byłego klienta oraz radcy prawnego, oraz podjęcie decyzji w sprawie w warunkach gwarantujących jej niezależność, obiektywizm, zgodność z prawem oraz dobrymi obyczajami.

Zwrócić również trzeba uwagę na postanowienia ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (art. 3 ust. 3 – ust. 5) oraz Kodeksu Etyki Radcy Prawnego (art. 9, art. 15, art. 16, art. 17, art. 20, art. 25 ust. 1) dotyczące tajemnicy zawodowej, w szczególności art. 16 zgodnie z którym dochowanie tajemnicy zawodowej obejmuje nie tylko zakaz ujawniania informacji i dokumentów, o których mowa w art. 15, ale również zakaz skorzystania z nich w interesie własnym lub innej osoby, chyba że przepisy prawa lub Kodeksu stanowią inaczej.

5. Podsumowanie

5.1. Na gruncie przepisów prawa powszechnie obowiązującego radca prawny ma prawo wytoczenia powództwa o ochronę dóbr osobistych, w szczególności w postaci dobrego imienia, przeciwko byłemu klientowi, przy czym prawo to nie jest związane z wykonywanym zawodem, a z posiadaniem przymiotem osoby fizycznej posiadającej pełną zdolność do czynności prawnych, a zatem legitymującą się zdolnością sądową i zdolnością procesową w rozumieniu wskazanych wyżej art. 64§1 i art. 65§1 Kodeksu postępowania cywilnego.

5.2. W opinii Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych zasadne jest, aby oceny zasadności roszczenia dokonał ustanowiony przez tego radcę prawnego, posiadający stosowną wiedzę lub doświadczenie w sprawach z zakresu ochrony dóbr osobistych pełnomocnik w osobie radcy prawnego lub adwokata. Radca prawny oraz adwokat legitymują się bowiem również wiedzą z zakresu etyki zawodowej, istotną dla prawidłowego prowadzenia postępowania w sprawie. Ograniczy się w ten sposób także ryzyka związane z osobistym zaangażowaniem w sprawę radcy prawnego będącego w sporze z byłym klientem.

5.3. Radca prawny w procesie podejmowania decyzji w sprawie wystąpienia z powództwem przeciwko byłemu klientowi oraz w toku ewentualnego postępowania powinien mieć na względzie nie tylko przepisy prawa powszechnie obowiązującego, na jakich oparte ma być roszczenie, ale także przepisy ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych dotyczące tajemnicy zawodowej (art. 3 ust. 3 – ust. 5) oraz postanowienia Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, w szczególności dotyczące godności zawodu (art. 11 ust. 1 i ust. 2) oraz tajemnicy zawodowej (art. 9, art. 15, art. 16, art. 17, art. 20, art. 25 ust. 1). Status zawodowy i społeczny obliguje radcę prawnego do przestrzegania podwyższonego wzorca staranności w decyzjach podejmowanych również w życiu prywatnym.

Opracowanie:

r.pr. Grzegorz Wyszogrodzki

Przewodniczący
Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu
Krajowej Rady Radców Prawnych
r.pr. Ryszard Wilmanowicz

